

TÖRTÉNETI FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

9. ÉVFOLYAM, 1-2. SZÁM
2021

TÖRTÉNETI FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK

Főszerkesztő: Frisnyák Sándor
Szerkesztő: Kókai Sándor
Vendégszerkesztő: Csüllög Gábor

Tanácsadó és Lektorai Testület:

Baranyi Béla ny. egyetemi tanár (Debrecen), Beluszky Pál tudományos tanácsadó (Budapest), Berényi István ny. egyetemi tanár (Piliscsaba), Dövényi Zoltán professor emeritus (Pécs), Hajdú Zoltán tudományos tanácsadó (Pécs), Kocsis Károly akadémikus, kutatóintézeti igazgató (Budapest), Paládi-Kovács Attila akadémikus (Budapest), Rácz Lajos egyetemi tanár (Szeged), Tamás Edit múzeumigazgató (Sárospatak), Viga Gyula egyetemi tanár (Miskolc)

Szerkesztőbizottság:

Csüllög Gábor egyetemi adjunktus (Budapest), Demeter Gábor tudományos főmunkatárs (Budapest), Gulyás László egyetemi tanár (Szeged), Horváth Gergely főiskolai tanár (Budapest), Lenner Tibor egyetemi docens (Szombathely), Nagy Miklós Mihály c. egyetemi docens (Budapest), Pap Norbert egyetemi tanár (Pécs), Suba János térképtárvezető (Budapest), Szulovszky János tudományos főmunkatárs (Budapest)

Címkép: Az Alföld első artézi kútja (Hódmezővásárhely, 1880)

Szerkesztőség:

4401 Nyíregyháza, Sóstói 31/b, telefon: 06-42/599-400/2276

Kiadó:

a Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézete és az MTA
Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottság Történeti Földrajzi Albizottsága

Felelős kiadó:

Kókai Sándor tanszékvezető egyetemi magántanár

ISSN 2064-390X

A folyóirat internetes elérhetősége:
<http://www.nye.hu/foldrajz/node/178>
<http://www.gistory.hu/g/hu/tfk>

Nyíregyháza, 2021

Nyomdai munkák: Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft. Felelős vezető: Tóth Csaba
üzgyvezető igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

FRISNYÁK SÁNDOR

Kókai Sándor köszöntése1

TANULMÁNYOK

DOBÁNY ZOLTÁN

A tájhasználat alapvető jellemvonásai a Taktaközben a 18. század második felétől a 19. század közepéig3

PÁNYA ISTVÁN

Bodrog vármegye története27

VIGA GYULA

A tárkányi Tisza-kertek - Az ártéri gyümölcsösök hasznosításának formáihoz.....44

CSÜLLÖG GÁBOR – HORVÁTH GERGELY

A 15. századi Borsod vármegye településhálózatának kultúrtáj jellemzői.....57

BÁCSKAINÉ PRISTYÁK ERIKA

A nyíregyházi ör-halom (Geri-domb) történeti jelentősége és térképi ábrázolása73

VASS RÓBERT

A Szatmári-sík vízszabályozásának története.....89

KORMÁNY GYULA

A dohánytermesztés főbb jellemzői a Rétközben a XIX- XX. században98

SZOPKÓ ANIKÓ – LÓKI JÓZSEF

A felszínborítás változásai a Hortobágyon110

DEMETER GÁBOR

Gondolatok a Bach-korszak adóterheinek regionális különbségeiről133

NAGY MIKLÓS MIHÁLY

Szemponctok Európa hadtörténeti földrajzához.....148

SUBA JÁNOS

A Magyar. Királyi Honvéd Térképészeti Intézet térképhelyesbítési gyakorlata (A Térképnyilvántartó Osztály működése).....165

TÓKÉS TIBOR

Geopolitikai irányzatok a két világháború között.....178

CSAPÓ TAMÁS – LENNER TIBOR

Szolnok történeti földrajza és településmorfológiája194

BÁNYÁSZNÉ KRISTÓF ANDREA

Dunavarsány településfejlődése (1697-2020)218

VERESEGYHÁZI BÉLA

A Közép-Tiszavidék természeti viszonyai a Tisza-szabályozás
előtti korokban.....239

ROZGONYINÉ DROTÁR NIKOLETT

A zsidó vallási turizmus történelmi gyökerei Tokaj-Hegyalján257

LENKEY GÁBOR

Magyarország világörökségei.....266

TÖMÖRI MIHÁLY

Modernizálódó kiskereskedelem a XX. század eleji Magyarországon286

KISEBB KÖZLEMÉNYEK**FRISNYÁK SÁNDOR**

A Miskolci-kapu és a tokaji átkelőhely302

TUDOMÁNYTÖRTÉNET**DÖVÉNYI ZOLTÁN**

Nemcsak Bánság!
Kókai Sándor és a történeti földrajz312

SIPOS ANNA MAGDOLNA – NAGY MIKLÓS MIHÁLY

„...A lokális sajátosságokon túllépve...” Kókai Sándor
földrajzi munkássága a tudománytörténet tükrében319

HANUSZ ÁRPÁD

Megemlékezés Dr. Boros László főiskolai tanárról348

KÖNYVISMERTETÉS**BOROS LÁSZLÓ**

Kókai Sándor (szerk.) A történeti földrajz professzora: Frisnyák Sándor.....353

HORVÁTH GERGELY

Szónokyné Ancsin Gabriella – Kókai Sándor (szerk.):
Tóth József professzor, a földrajztudomány mestere357

GONDOLATOK A BACH-KORSZAK ADÓTERHEINEK REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEIRŐL

DEMETER GÁBOR

Additional remarks on the increasing tax burdens during the neoabsolutistic regime in Hungary (1850-1867)

This study investigates the long-debated statements, that Hungary was undertaxed in the Habsburg Monarchy in the 1840s and the subsequent tax increases in the era of the repression did not overload the society, but only corrected the „unfair” situation. This statement is investigated in this study from regional aspects, comparing the changes in Hungarian territories with Cisleithanian provinces between 1851 and 1862 by calculating direct tax/capita values on the one hand, and by combining the old contemporary statistics and the present day GDP-calculations of Good on the other. Furthermore indirect taxes are also checked and mapped to illustrate the changes in regional diversity

Tanulmányunkban azt a történetírásban sokat hangoztatott állítást járjuk körül történeti statisztikai vizsgálatokkal, hogy a Bach-korszakban növekedtek-e Magyarország finansziális terhei. A kérdés azonban – látni fogjuk – sok oldalról, több mutató segítségével is megközelíthető, s az eredmények nem mindig vágnak egybe. Kiindulási alapként: 1852-ben Magyarország és a Szerb Vajdaság, továbbá Horvátország és Erdély összes direkt adója (mint a központi elvonás indikátora) 20 millió forintot sem ért el, ami a 75 milliós összes direkt adóterhek harmadát sem tette ki (1. táblázat), miközben Magyarország és a korona egyéb országainak lakosságállománya a birodalomnak több mint 33%-át jelentette (13 millió fő a 35 millióból). Népeségéhez képest tehát a birodalom magyar részei kevesebb adót fizettek, mint várható lett volna. Ez korábban még inkább így volt: 1749-ben 26%, 1763-ban 31%, 1786-ban 18%¹ (Szántay 2016: 124-125.). Ezzel érvelt az osztrák birodalomfél is a neoabszolutizmus korában. Ha egy főre vetítjük az összeget, akkor ez Magyarországon a fejenkénti 1,5 forintot sem érte el, a délszlávok lakta tartományokban pedig 0,5 Ft alatt maradt, miközben az osztrák örökös tartományok némelyikében az 5 forintot is elérte. (Ennek csak részben volt oka a nemesek adómentessége, de az is tény,

¹ A területre fordított kiadás pedig az összes 16%-a, tehát jelentős elvonásról nem lehet beszélni.

hogy az 1750-es évek kettős vámhatárának egyik indoka-ürügye is a magyar birodalomfélből befolyó viszonylag kevés központi bevétel volt). E korban az indirekt adók szerepe már nagyobb, meghaladta a direkt adók értékét a legtöbb tartományban (úgy is mondhatjuk, hogy ahol a direkt adók értéke nagyobb mint az indirekt adóké, ott még nem bontakoztak ki a piaci-kapitalista viszonyok – erre jó példa 1852-ben Erdély, de még Magyarország is – 6. ábra), azonban az indirekt adók nem tekinthetők egyértelműen a központi elvonás indikátorainak (noha a központ erre irányuló szándéka vitathatatlan).

1. táblázat. A közvetlen és indirekt adók tartományonkénti értéke és egy főre jutó megoszlása 1851-ben

Tartomány	Egy lakosra jutó egyenes adó 1851 (Ft)	Egy lakosra jutó közvetett adó 1851 (Ft)	A kettő együtt 1851 (Ft)	Egyenes adók összesen (Ft)	Közvetett adók összesen (Ft)	Állami tulajdonból befolyt összesen (Ft)	Egyéb összesen	Összesen (Ft)
Alsó-Ausztria	5,16	16,40	21,20	8 087 836	15 650 147	2 771 793	451 976	26 961 752
Felső-Ausztria	3,00	13,39	16,39	2 117 929	7 176 801	218 599	13 806	9 527 135
Salzburg	2,40	15,31	18,11	386 878	1 724 816	216	17 266	2 128 744
Stájerország	2,60	6,10	8,16	2 102 737	4 573 648	664 150	19 389	7 359 924
Karintia	2,13	4,10	6,23	705 574	1 022 307	854 496	8 638	2 591 015
Krajna	1,55	4,58	6,53	887 040	1 739 371	4 294	17 197	2 639 314
Tengerpart	2,50	9,54	11,59	1 063 934	4 373 205	20 778	274 744	5 732 661
Tirol és Vorarlberg	1,11	5,15	6,26	1 007 641	2 717 951	93 687	56 090	3 875 369
Csehország	2,19	4,25	6,44	9 973 469	14 053 677	662 252	90 773	24 780 171
Morvaország	2,55	3,32	6,27	5 233 693	4 418 337	4 303	170 461	9 826 794
Szilézia	1,58	3,57	5,55	859 724	1 287 952		15 053	2 162 729
Galícia	1,80	3,20	4,10	5 134 541	10 455 493	266 325	110 114	15 966 473
Bukovina	1,30	2,39	3,42	400 551	849 281	32 617	9 986	1 292 435
Dalmácia	1,12	2,45	3,57	400 444	748 945	74 584	22 517	1 246 490
Lombardia	3,52	5,32	9,24	10 569 617	11 695 934	57 239	77 684	22 400 474
Velence	3,19	5,16	8,35	7 120 047	9 510 781	199 243	53 214	16 883 285
Magyarország	1,55	2,32	4,27	15 131 071	10 849 987	917 452	2 668	26 895 842
Szerb Vajdaság	0,56	1,58	2,54	1 317 788	1 857 969	1 042 241	41 524	4 176 474
Horvátország	0,20	2,55	2,57	19 963	1 243 970	48 760	12 391	1 325 084
Erdély	1,29	1,26	2,55	2 947 287	1 474 399	131 569	8 365	4 561 620

Statist. Mittheilungen 1856. Heft. II.

1862-re ehhez képest a következőképp alakult a helyzet: a magyar korona országainak közel 50 milliós közvetett adójával szemben (földadó, házadó,

kereseti és jövedelemadó) a birodalom többi része 65+9 millió forint (Velencével együtt) közvetlen adót fizetett be a kincstárba (2. táblázat).

2. táblázat. A közvetlen és indirekt adók tartományonkénti értéke és egy főre jutó megoszlása 1862-ben

<i>Tartomány</i>	<i>Földadó</i>	<i>Házadó</i>	<i>Kereseti adó</i>	<i>Jövedelmi adó</i>	<i>Egyéb adó</i>	<i>Összes adó</i>	<i>Lakos</i>
Alsó-Ausztria	3486268	6445431	2528809	4685698	38969	17185175	1733866
Felső-Ausztria	1987026	557095	267416	229245	613	3041395	713803
Salzburg	342223	96977	51270	44125	0	534595	146675
Stájerország	1950519	751148	271806	335504	584	3309561	1075322
Karintia	632527	149762	78427	89192	92	950000	339279
Krajna	932640	229756	113310	129616	311	1405633	465838
Tengermellék	731118	644897	60855	666166	1127	2104163	551860
Tirol és Vorarlberg	994102	0	126501	161100	0	1281703	869204
<i>Osztárk tartományok</i>	<i>11056423</i>	<i>8875066</i>	<i>3498394</i>	<i>6340646</i>	<i>41696</i>	<i>29812225</i>	<i>5895847</i>
Csehország	12323151	2574160	1464389	1312401	18375	17692476	4992092
Morvaország	4313772	942572	670721	551563	2451	6481079	1961690
Szilézia	870821	193018	129187	103322	2284	1298632	477184
<i>Cseh tartományok</i>	<i>17507744</i>	<i>3709750</i>	<i>2264297</i>	<i>1967286</i>	<i>23110</i>	<i>25472187</i>	<i>7430966</i>
<i>Osztárk és cseh tartományok</i>	<i>28564167</i>	<i>12584816</i>	<i>5762691</i>	<i>8307932</i>	<i>64806</i>	<i>55284412</i>	<i>13326813</i>
Galicia	4918825	2243829	500199	982519	75309	8720681	4939118
Bukovina	383210	241815	75871	97278	7403	805577	494211
Dalmácia	432898	129865	53946	30381	0	647090	432945
<i>Galicia, Bukovina, Dalmácia</i>	<i>5734933</i>	<i>2615509</i>	<i>630016</i>	<i>1110178</i>	<i>82712</i>	<i>10173348</i>	<i>5866274</i>
<i>Ausztria összesen</i>	<i>34299100</i>	<i>15200325</i>	<i>6392707</i>	<i>9418110</i>	<i>147518</i>	<i>65457760</i>	<i>19193087</i>
<i>Velence</i>	<i>6701492</i>	<i>2354578</i>	<i>237563</i>	<i>502442</i>	<i>54</i>	<i>9796129</i>	<i>2547825</i>
Magyarország	28534266	3348634	5429097	3277555	0	40589552	10452405
Erdély	2312282	449390	2161176	445780	0	5368628	2038235
Horvátország	2457194	329924	467728	305392	0	3560238	935175
<i>A magyar korona országai</i>	<i>33303742</i>	<i>4127948</i>	<i>8058001</i>	<i>4028727</i>	<i>0</i>	<i>49518418</i>	<i>13425815</i>
Habsburg Birodalom	74304334	21682851	14688271	13949279	147572	124772307	35166727

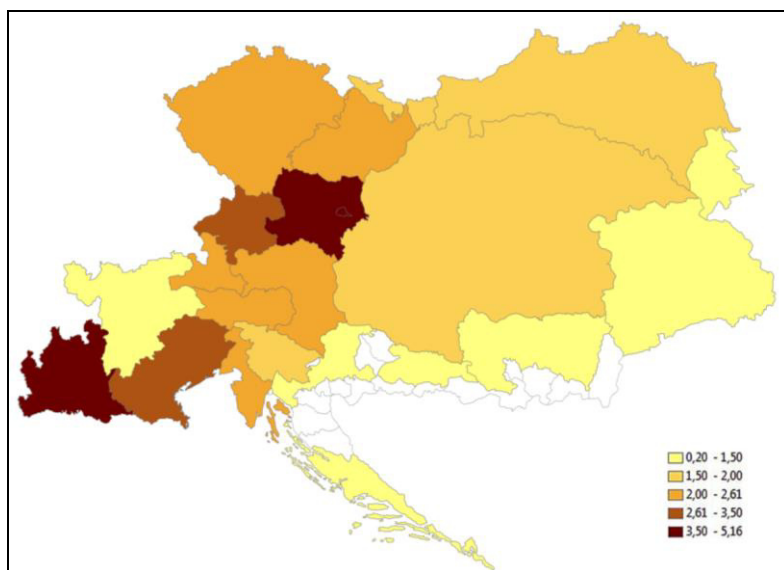
Ez azt jelenti, hogy a magyar korona országainak részesedése 30%-ról 40%-ra nőtt, miközben az összes direkt adó értéke szintén dinamikusán emelkedett, 70 millióról 125 millió forintra nőtt (+78%). Ezen belül a magyar korona országainak adója viszont két és félszeresére nőtt. Ezek alapján a feltételezés, hogy a Bach-korszakban nőttek az adóterhek, egyértelműek. Ugyanez érvényes egy főre vetítve is, hiszen tíz év alatt nem duplázódott meg a lakosságszám, hogy eliminálja a tehernövekedést.

3. táblázat. Az egy főre jutó direkt adók változása 1862/1851

<i>Egyenes adók 1862</i>	<i>Egy főre jutó egyenes adó Ft, 1862</i>	<i>Egy főre jutó egyenes adó Ft, 1851</i>	<i>1862/1851 arány</i>
Alsó-Ausztria	9,91	5,16	1,92
Felső-Ausztria	4,26	3,00	1,42
Salzburg	3,64	2,40	1,52
Stájerország	3,08	2,60	1,18
Karintia	2,80	2,13	1,31
Krajna	3,02	1,55	1,95
Tengermellék	3,81	2,50	1,53
Tirol és Vorarlberg	1,47	1,11	1,33
Csehország	3,54	2,19	1,62
Morvaország	3,30	2,55	1,30
Szilézia	2,72	1,58	1,72
Galicia	1,77	1,80	0,98
Bukovina	1,63	1,30	1,25
Dalmácia	1,49	1,12	1,33
<i>Velence</i>	3,84	3,19	1,21
Magyarország	3,88	1,55	2,51
Erdély	2,63	1,29	2,04
Horvátország	3,81	0,20	19,04
<i>A magyar korona országai</i>	3,69	1,45	2,54
Habsburg Birodalom	3,55	2,7	1,31

De mi a helyzet – a történelem porondját elhagyva – a regionális differenciákkal? Milyen a helyzet, ha az indirekt adóterheket is figyelembe vesszük – amiket a szakirodalom nem szokott. Vajon helyes-e, ha az

adóbevételeket a lakosságszámhoz mérjük – a királyi Jugoszláviában a Bičanić-Prica vita során a horvátok és a szerbek ezt tették (Bíró 2010), mikor azon vitáztak, hogy ki tesz hozzá többet a terhekhez és ehhez képest milyen a politikai reprezentációja az adott nemzetnek. Más azonban a kép, ha a terhet az előállított termékhez viszonyítjuk, s ezzel a vitában részt vevők nem számoltak, részben azért, mert a nemzeti össztermék kiszámításának módszertanát még nem fektették le, részben azért, mert kénytelenek lettek volna beismerni, hogy ebben az esetben a Vajdaság és Szlovénia a leginkább túlterhelt. Vajon mi a helyzet, ha a Habsburg Monarchiában is a GDP-vel helyettesítjük a lakosságszámot a relatív terheltség mérésénél? A következőkben ezeket vizsgáljuk meg a közelmúltban elkészült atlasz térképe alapján.²

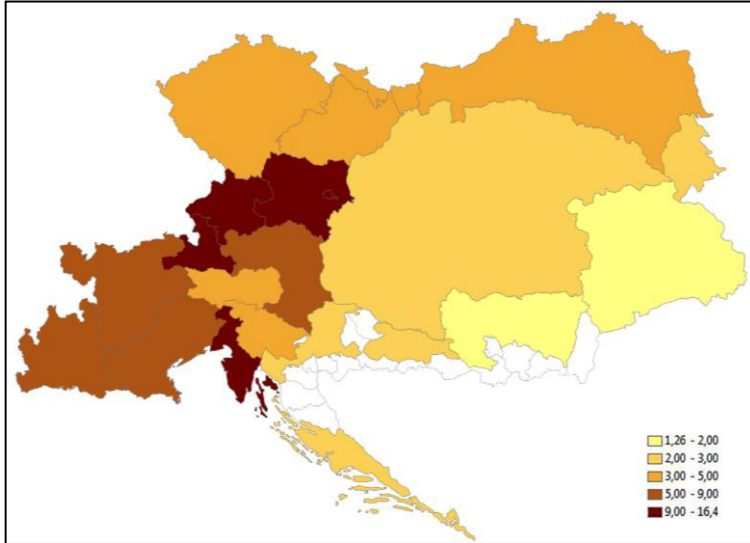
1. ábra. Egy főre jutó közvetlen adók / Direct taxes per capita (1851, Ft)

Ha megnézzük az egy főre jutó direkt adók változását röpké 10 év alatt, akkor Alsó-Ausztrián és Krajnán kívül egy érték sem közelítette meg a magyarországi adónövekedés ütemét. ³ Ha viszont az egy főre jutó abszolút értéket nézzük, akkor Velence, a cseh tartományok, a Küstenland és Alsó- és Felső-Ausztria értékei is hasonlóak a magyar vagy horvát értékhez, vagy meghaladják azt. Erdélyben a növekedés különösen annak fényében nagy, hogy az 1862-es érték a jóval fejlettebb (igaz ez inkább az indirekt adókban kellene,

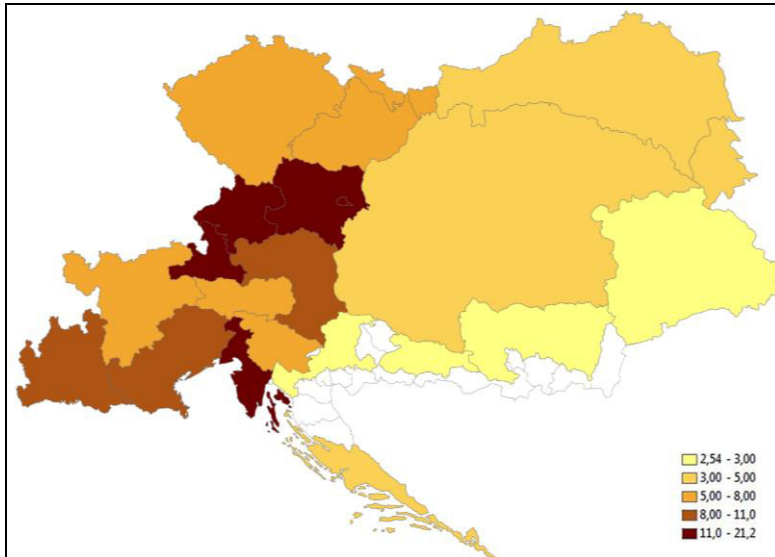
² Demeter Gábor (szerk.): Atlasz Magyarország történetének tanulmányozásához. Magyarország a Habsburg Monarchiában 1850–1869. / Atlas for studying the history of Hungary. Hungary in the Habsburg Monarchy (1850–1869). Az itt közölt térképek az atlaszból származnak.

³ Statistische Mittheilungen, 1856. Heft II.

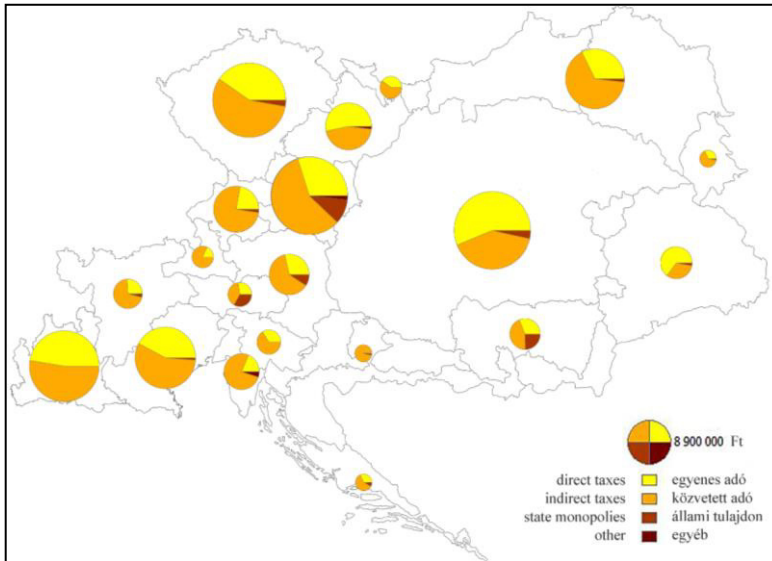
hogy tükröződjön) Szilézia értékeihez hasonlított. 1862-re a magyar korona országainak egy főre jutó közvetlen adója magasabb volt, mint a birodalmi átlag. Első térképsorozatunk ezt mutatja be (1-6. ábra).

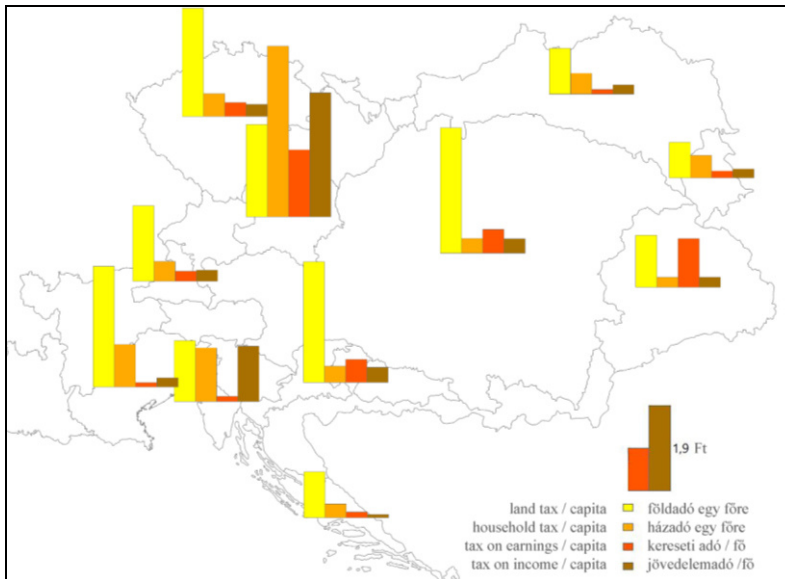
2. ábra. Egy főre jutó indirekt adók / Indirect taxes per capita (1851, Ft)

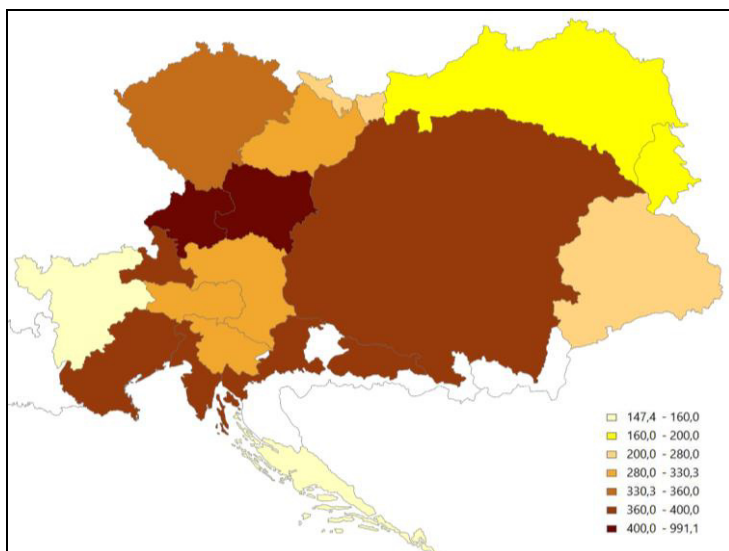
3. ábra. Egy főre jutó összes adók / Total taxes per capita (Ft, 1851)

4. ábra. Az adók megoszlása és összértéke (Ft, 1851) / Composition of taxes

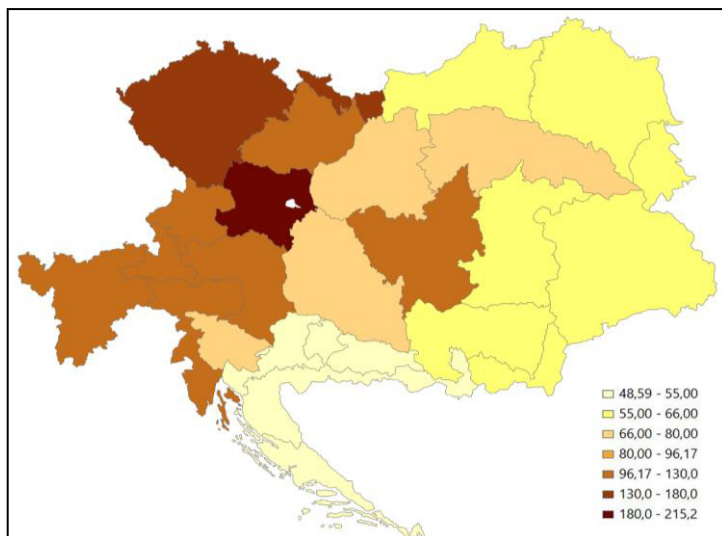
5. ábra. Egy főre jutó direkt adók értéke 1862-ben (Ft) / Proportional distribution of per capita direct taxes

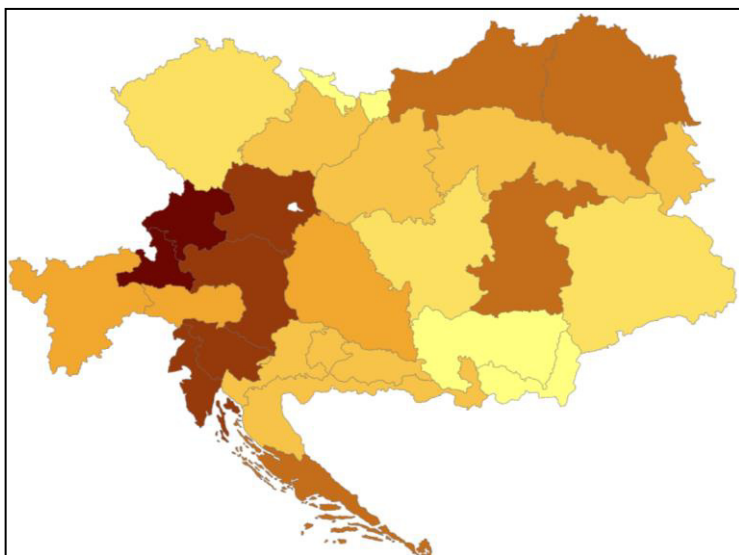
6. ábra. Összes direkt adó 100 főre / Total direct taxes per 100 persons (1862, Ft)

Egyértelműen látszik az is, hogy a földadó Alsó-Ausztria és a Partvidék kivételével dominálta a közvetlen adókat (gyakran a közvetlen adók felét kitevé), még Csehországban is. Nézzük meg, hogyan változik a helyzet, ha nem a lélekszámhoz, hanem a GDP/fő értékéhez viszonyítjuk az adók értékét. A GDP/fő értékét illetően Good 1870-re vonatkozó becslésére (Good 1998) támaszkodhatunk, mely az egyetlen, amely erre a korszakra regionális bontásban tartalmazza az országos átlaghoz (100) mért értékeket. Így azonban vizsgálatunknak rögtön két módszertani korláttal kell szembesülnie: egyrészt arányszámokat (indexértékeket) kell összevetni a tényleges adóértékkel, másrészt 1850-es és 1860-as évtizedekbeli adatokat 1870-es évekbelihez kell viszonyítani, ami további pontatlanságot eredményez. Így eredményeink csak tájékoztató jellegűek.

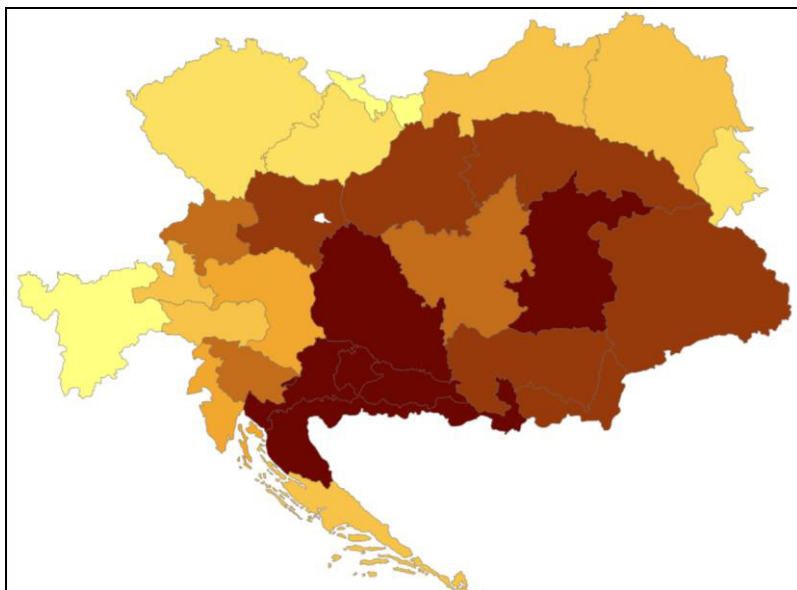
1870 körül Magyarországon egyedül Pest környékének GDP értéke érte el a birodalmi átlag szintjét (melyet Ausztria nagy része meghaladt Galíciát és Bukovinát kivéve), Horvátország pedig annak a felét sem (7. ábra). Ha az 1851-es direkt adók regionális különbségeihez mérjük a GDP különbségeit, akkor a magyar koronatarományok terhelése a birodalmi átlag alatt, vagy annak közelében volt (8. ábra). 1862-ben viszont a magyarországi területek adóterhe a GDP-hez képest jelentősen nőtt és nagyobb is volt, mint az osztrák tartományok jelentős részéé (9. ábra). Azaz a direkt adókat illetően a Bach-korszak adópolitikája valóban szigorodott Magyarországgal szemben, nemcsak a lakosságszámhoz, de a megtermelt jövedelmekhez képest is.

7. ábra. A GDP/fő értéke régióként az országos átlaghoz mérve 1870-ben / GDP/capita values measured to country average (100) in 1870

8. ábra. Egy főre eső direkt adók értéke (Ft, 1851) a relatív GDP-hez (index, 1870) képest. A sötétebb szín nagyobb, a világos kisebb hányadost jelent. / Direct tax/capita values (Ft, 1852) measured to the relative GDP/capita (index, 1870, relative scaling) Darker colours represent higher, lighter colours represent smaller ratio

9. ábra. Egy főre eső direkt adók értéke (Ft, 1862) a relatív GDP-hez (index, 1870) képest (relatív skála) A sötétebb szín nagyobb, a világos kisebb hányadost jelent. / Direct tax/capita values (Ft, 1862) measured to the relative GDP/capita (index, 1870, relative scaling) Darker colours represent higher, lighter colours represent smaller ratio

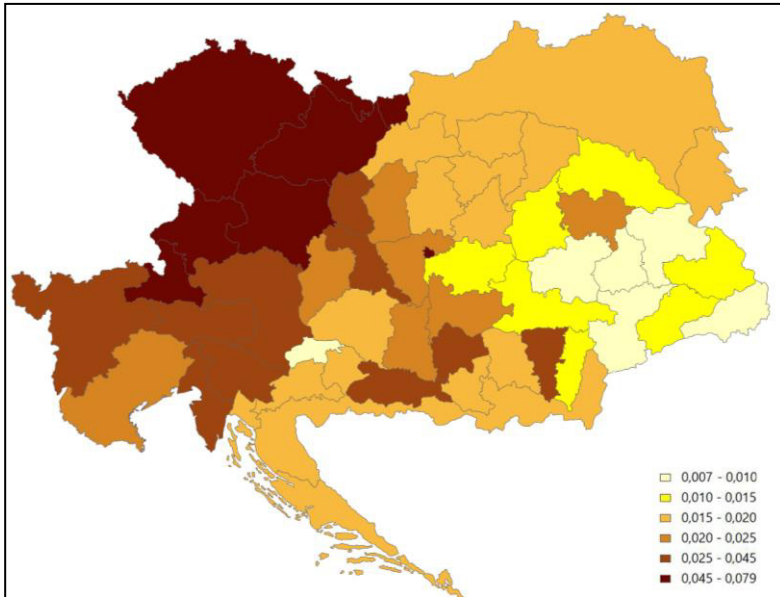
Ezek után valóban érdemes megnézni az indirekt adók értékének regionális differenciáit. Magyarországon az ipari és kereskedelmi jövedelemadó 2,5 millió Ft volt, az osztrák birodalomfélben 13 millió forint. Ez egyfelől arra utal, hogy a magyar tartományok a lélekszámukhoz képest alulteljesítettek e téren, másfelől az ipari és kereskedelmi adók értéke a direkt adók 50 és 70 milliós értékéhez képest nem volt magas. Az egy adózóra jutó 5-9 és 10-11 forintos érték léptékben már hasonlít az egy adózóra jutó direkt adók értékéhez, ami arra utal, hogy az ipari és kereskedelmi adózók száma jóval kisebb volt a direkt adók alanyainak számánál, s arra is, hogy a magyar megyék jelentős részében az (adóztatható) ipari teljesítmény 1862-ben az osztrák alatt volt (az iparúzők arányát illetően szintén markáns cezúra volt megfigyelhető a két birodalomfél között – 10. ábra). Az egy adózóra jutó kereskedelmi és ipari adó értékét illetően birodalmi átlagot Pest és Debrecen térsége haladta meg, a Maros-mente és Erdély egy része érte el, a többi az alatt maradt (11. ábra).

4. táblázat. A kereskedelmi és ipari adók összes és fajlagos értékének regionális differenciái (1862)

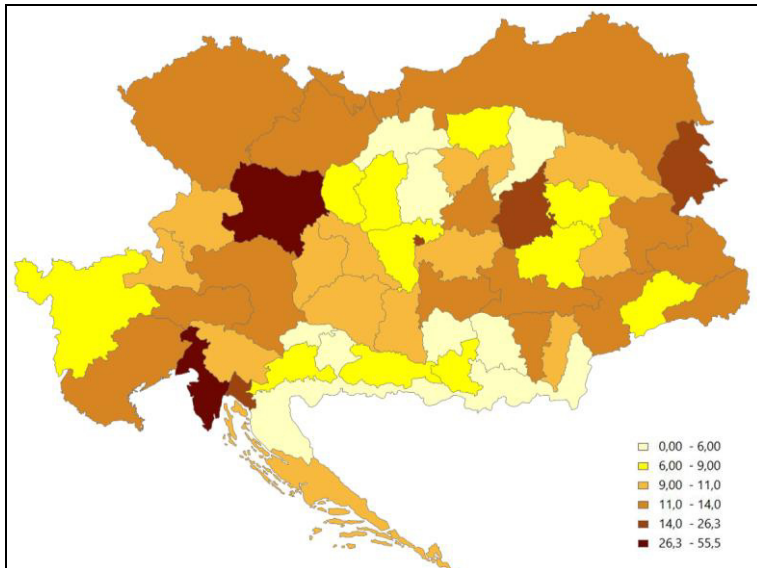
Körzet	Adózó	Adó Ft	Egy adózóra jutó adó, Ft	Ezer lakosra jutó		1 lakosra jutó adó, Ft
				adózó	adó, Ft	
Pest	14935,00	392996,00	26,31	79,89	2102,20	2,10
Buda	9383,00	80808,00	8,61	22,27	191,79	0,19
Eger	7025,00	98306,00	13,99	19,82	277,33	0,28
Szolnok	6205,00	58685,00	9,46	14,29	135,19	0,14
Szeged	7880,00	87799,00	11,14	21,15	235,63	0,24
Nagyvárad	3917,00	30447,00	7,77	9,08	70,59	0,07
Debrecen	4922,00	106075,00	21,55	12,18	262,50	0,26
Szatmár	7389,00	58050,00	7,86	20,07	157,64	0,16
Arad	7318,00	86736,00	11,85	12,10	143,39	0,14
Sopron	11582,00	118483,00	10,23	23,03	235,58	0,24
Győr	10696,00	110176,00	10,30	30,06	309,66	0,31
Nagykanizsa	9175,00	87407,00	9,53	19,22	183,12	0,18
Pécs	11400,00	122536,00	10,75	23,84	256,26	0,26
Pozsony	13546,00	97503,00	7,20	31,15	224,21	0,22
Nyitra	10704,00	86675,00	8,10	24,55	198,81	0,20
Balassagyarmat	6445,00	32263,00	5,01	16,68	83,52	0,08
Rózsáhegy	7344,00	38829,00	5,29	18,64	98,55	0,10
Kassa	6098,00	58051,00	9,52	18,80	178,96	0,18
Eperjes	4929,00	38238,00	7,76	16,10	124,86	0,12
Ungvár	5994,00	29473,00	4,92	17,43	85,71	0,09
Munkács	3905,00	36911,00	9,45	10,59	100,06	0,10
Temesvár	8569,00	107476,00	12,54	26,76	335,69	0,34
Lugos	2825,00	29172,00	10,33	12,06	124,57	0,12
Nagybecskerek	5919,00	33704,00	5,69	15,19	86,49	0,09
Zombor	13282,00	58729,00	4,42	35,25	155,86	0,16
Ujvidék	4311,00	32706,00	7,59	19,67	149,20	0,15
Zágráb	4371,00	28479,00	6,52	16,65	108,45	0,11
Varasd	1824,00	9221,00	5,06	7,07	35,74	0,04
Fiume	1486,00	28843,00	19,41	16,89	327,79	0,33

<i>Körzet</i>	<i>Adózó</i>	<i>Adó, Ft</i>	<i>Egy adózóra jutó adó, Ft</i>	<i>Ezer lakosra jutó</i>		<i>1 lakosra jutó adó Ft</i>
				<i>adózó</i>	<i>adó Ft</i>	
Eszék	7004,00	49409,00	7,05	27,32	192,69	0,19
Nagyszeben	4473,00	38130,00	8,52	13,58	115,75	0,12
Brassó	2529,00	28773,00	11,38	8,34	94,92	0,09
Marosvásárhely	3361,00	42425,00	12,62	13,34	168,36	0,17
Beszterce	2857,00	36055,00	12,62	8,43	106,42	0,11
Kolozsvár	2361,00	22429,00	9,50	9,78	92,92	0,09
Szászváros	3697,00	42941,00	11,62	8,23	95,56	0,10
<i>Magyarország</i>	<i>205698,00</i>	<i>2118234,00</i>	<i>10,30</i>	<i>20,72</i>	<i>213,38</i>	<i>0,21</i>
<i>Horvátország</i>	<i>14685,00</i>	<i>115952,00</i>	<i>7,90</i>	<i>16,98</i>	<i>134,05</i>	<i>0,13</i>
<i>Erdély</i>	<i>19278,00</i>	<i>210753,00</i>	<i>10,93</i>	<i>10,07</i>	<i>110,11</i>	<i>0,11</i>
Magyar korona országai	239661,00	2444939,00	10,20	18,86	192,43	0,19
Alsó-Ausztria	108739,00	6040233,00	55,55	64,66	3591,75	3,59
Felső-Ausztria	41276,00	431714,00	10,46	58,34	610,24	0,61
Salzburg	7993,00	87686,00	10,97	54,46	597,44	0,60
Steiermark	39419,00	445205,00	11,29	37,30	421,29	0,42
Kärnten	13205,00	152493,00	11,55	39,72	458,69	0,46
Krain	14852,00	161469,00	10,87	32,86	357,28	0,36
Küstenland	14154,00	657764,00	46,47	27,17	1262,56	1,26
Tirol	30717,00	220162,00	7,17	36,09	258,70	0,26
Böhmen	217953,00	2564170,00	11,76	46,32	544,93	0,54
Mähren	92162,00	1137630,00	12,34	49,36	609,31	0,61
Schlesien	20792,00	244402,00	11,75	46,84	550,56	0,55
Galicia	79706,00	927723,00	11,64	17,34	201,79	0,20
Bukowina	7121,00	105286,00	14,79	15,58	230,43	0,23
Dalmácia	7232,00	66706,00	9,22	17,88	164,91	0,16
Ausztria	695321,00	13242643,00	19,05	38,15	726,64	0,73
Italia (Velence)	59762,00	675592,00	11,30	24,43	276,20	0,28
Monarchia	994473,00	16375565,00	16,47	29,80	490,67	0,49

Körzet	Adózó	Adó, Ft	Egy adózóra jutó adó, Ft	Ezer lakosra jutó		1 lakosra jutó adó Ft
				adózó	adó Ft	
<i>Osztrák tartományok</i>	270355,00	8196726,00	30,32	47,03	1425,75	1,43
<i>Cseh tartományok</i>	330907,00	3946202,00	11,93	47,16	562,41	0,56
<i>Galícia, Bukovina, Dalmácia</i>	94059,00	1099715,00	11,69	17,23	201,45	0,20
						0,00
Alsó-Ausztria	108739,00	6040233,00	55,55	64,66	3591,75	3,59
<i>Osztrák tartományok Alsó Ausztria nélkül</i>	161616,00	2156493,00	13,34	39,73	530,19	0,53
Magyarország, régiók						0,00
Pest	14935,00	392996,00	26,31	79,89	2102,20	2,10
Alföld	54039,00	606906,00	11,23	15,94	178,97	0,18
Dunántúl	42853,00	438602,00	10,24	23,62	241,76	0,24
ÉNy Felföld	38039,00	255270,00	6,71	23,04	154,60	0,15
ÉK Felföld	20926,00	162673,00	7,77	15,58	121,09	0,12
Délvidék (Vajdaság)	34906,00	261787,00	7,50	22,67	169,99	0,17
Horvátország	14685,00	115952,00	7,90	16,98	134,05	0,13
Erdély	19278,00	210753,00	10,93	10,07	110,11	0,11
						0,00
Pest és Buda	24318,00	473804,00	19,48	39,98	778,92	0,78
Magyar korona országai	239661,00	2444939,00	10,20	18,86	192,43	
Határörvidék	20423,00			19,18		
Együtt	260084,00			18,89		

10. ábra. Kereskedelmi és ipari adózók aránya a lakossághoz / Industrial and commercial tax-payers together measured to total population (1862, 1=100%)

11. ábra. Egy adózóra jutó kereskedelmi és ipari adóforint / Commercial and industrial tax to one commercial and industrial tax-payer altogether, 1862 (Ft)

IRODALOM

- BÍRÓ L. (2010): A jugoszláv állam 1918–1939. MTA TTI, Budapest.
- DEMETER G. (szerk.) (2019): Atlasz Magyarország történetének tanulmányozásához. Magyarország a Habsburg Monarchiában / Atlas for studying the history of Hungary. Hungary in the Habsburg Monarchy (1850–1869). MTA BTK, Budapest, 126 p
- GOOD, D. F. (1998): Revised estimates of GDP per capita in Central and Eastern Europe, 1870-1910. Technical notes and tables. Unpublished manuscript.
- SZÁNTAY A. (2016): „Életünket és vérünket, de zabot nem”. Habsburg állami pénzügyek és Magyarország a 18. században. Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 1. pp. 113-129.
- STATISTISCHE MITTHEILUNGEN (1856): Heft. II.